

Sosiaali- ja terveysministeriö

STM/449/2019

Lausunto lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu -raportista

Lyömätön Linja Espoossa ry on vuonna 1979 perustettu kansalaisjärjestö. Yhdistyksen sääntöjen mukaisen toiminnan tarkoituksena on auttaa fyysisen ja henkisen väkivallan uhreja, jotka ovat joutuneet lähisuhde- tai perheväkivallan kohteeksi tai todistajaksi sekä auttaa ja tukea väkivallan tekijöitä, jotka ovat käyttäneet tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa lähi- tai perhesuhteessaan.

Yhdistys järjesti ja ylläpiti väkivallan uhreille tarkoitettua turvakotoimintaa (Espoon Turvakoti) vuosina 1983 - 2012. Yhdistyksen palveluissa toteutettava väkivallan tekijöille tarkoitettu Lyömätön Linja on aloitettu vuonna 1993. Maahan muuttaneille miehille suunnattu kulttuuri- ja sukupuolisensitiivistä väkivallan katkaisua ja ennaltaehkäisyä tarjoava Miehen Linja aloitettiin vuonna 2005.

Kiitän ensisijaisesti mahdollisuudesta kommentoida lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu -raporttia sekä tuoda esiin yhdistyksemme kantaa suhteessa sovittelutoimintaan. Olemme vuodesta 1993 työskennelleet väkivallan tekijöiden parissa ja erityisesti mieshenkilöiden kanssa, jotka ovat käyttäneet tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa lähi- ja parisuhteissaan. Vuodesta 2013 olemme tavanneet palveluissamme myös väkivallan uhreja/kokijoita. Kokemustemme mukaan lähisuhdeväkivalta on luonnoltaan hyvin erityistä siinä mielessä, että se kehittyy, kasvaa ja voimistuu salaisuuksien verhojen takana. Se on sekä väkivallan tekijälle että väkivallan uhrille häpeällistä, vaikeasti tunnistettavaa ja yleisesti ottaen vaiettu aihe. On siis hyvin yleistä, että tekijän väkivaltainen käytös on ollut toistuvaa jo ennen, kun se tulee viranomaisten tietoisuuteen. Toisaalta, väkivaltatyötä tekevät alan ammattilaiset kutsuvat väkivaltatapahtuman jälkeistä aikaa ”kuherruskuukaudeksi” (anteeksiantamisen ja katumisen vaihe). Tähän vaiheeseen liittyy kaikenlaisia odotuksia, jotka ovat poikkeuksellisen korkeita, kun kyseessä on ensimmäinen väkivaltatapahtuma. Molemmissa yllämainituissa tapauksissa sovitteluprosessissa olevien toimijoiden (poliisit, syyttäjät ja sovittelijat) arvio edellytysten täyttämistä suhteessa sovitteluun näyttää mielestämme olevan vaikea ja jopa äkillisesti tehty.

Toisin sanoen, väkivallan katkaisu ja väkivallasta selviytyminen ovat pitkäkestoisia prosesseja, jotka vaativat riittävästi aikaa omien kokemusten käsittelyssä. Esimerkiksi väkivallan tekijöille tarkoitettu Lyömätön tie - Väkivallan katkaisuhjelma® on suhteellisen pitkä työskentelyprosessi. Kantaväestön mies käy palveluissamme kerran viikossa vuoden aikana. Maahan muuttaneille miehille prosessi on pidempi, noin 1,5 vuotta. Käytetyn väkivallan eri muotojen tunnistaminen ja vastuun ottaminen omasta käytöksestä tulevat jaksoittain työskentelyprosessin aikana.

Suhtaudumme kriittisesti sovittelun teoriapohjaan eli restoratiiviseen oikeuteen, kun kyseessä on lähisuhdeväkivalta. Jos rikokset nähdään osapuolien konflikteina, hyväksytään epäsuorasti ajatus, jonka mukaan lähisuhdeväkivalta on vuorovaikutuksen ongelma. Ongelma siis voidaan ratkaista asianosaisten sovittelulla. Mielestämme väkivaltaisen käyttäytymisen vastuu kuuluu aina väkivallan tekijälle. On hyvin mahdollista, että sovitteluprosessin aikana osa vastuusta siirtyy myös väkivallan uhrille. Näin ollen, väkivallan uhrin palveluissamme kokivat sovittelutilanteessa olleensa vastuussa tekijän väkivaltaisesta käytöksestä.

Seuraamme sekä kiinnostuneina että huolestuneina sovittelutoiminnan muutosta ja tämän muutoksen vaikutuksia yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Sovittelua ajateltiin rikos- ja oikeudellisen prosessin rinnakkaisena tai täydentävänä menettelynä, jonka ei pitäisi vaikuttaa syyteharkintaan ja erityisesti kun kyseessä on virallisen syytteen alainen rikos. Raportin mukaan sovittelun lopputulos vaikuttaa kuitenkin syyteharkintaan. Lähes 80 % kyselyyn vastanneista poliiseista ilmoitti odottavansa tietoa sovittelun lopputuloksesta ennen kuin tekevät päätöstä rikosprosessin jatkamisesta. Mielenkiintoista on myös se, että osa poliiseista, jotka vastasivat, etteivät odota sovittelun lopputulosta, käsittivät lähisuhdeväkivallan virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

Syyttäjistä osa kertoi lähettävänsä sovitteluun pääsääntöisesti rikoksia, joissa sovinto voi mahdollistaa syyttämättäjäättämispäätöksen. Syyttäjistä 71 % arvioi sovitteluun lähettämistä sillä perusteella, että sillä voi olla vaikutusta syyteharkintaan. Katsomme, että sovittelu on kehittynyt vaikuttavaksi osaksi rikosprosessia. Sovittelun vaikutus syyteharkintaan minimoi tiedostamattomalla tavalla lähisuhdeväkivallan ilmiön vakavuuden yhteiskunnallisessa keskustelussa. Lopputuloksena ja väkivallan uhria ajatellen, tämä voi synnyttää turvattomuuden ja epäluottamuksen tunteita oikeusjärjestelmää kohti.

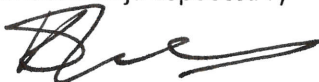
Tämä raportti on erinomainen, mutta olisimme kuitenkin halunneet ”kuulla” myös lähisuhdeväkivallan uhrien ja tekijöiden ääniä ja kokemuksia sovittelusta. Samoin terveys- ja sosiaalialan ammattilaisilla on valtava kokemus lähisuhdeväkivaltatyöstä sekä näkemykset suhteessa sovittelutoimintaan. Olisi jatkossa tarpeellista kartoittaa myös heidän näkökulmiaan ja kokemuksiaan.

Koemme työryhmän kehittämisehdotukset tarpeellisiksi. Haluamme puolestamme korostaa seuraavia kohtia:

- Kannattamme työryhmän ehdotusta, että kaikissa lähisuhdeväkivaltarikoksissa asianosaiset ohjataan väkivallan katkaisu- ja muihin tarpeen mukaisiin palveluihin riippumatta siitä, ohjataanko rikosta sovitteluun. Väkivallan katkaisu- ja ennaltaehkäisyohjelmat ovat toimineet Suomessa ainakin vuodesta 1993. Lyömätön tie - Väkivallan katkaisuohtelman® tuloksellisuutta ja vaikutusta väkivallan tekijöiden muutokseen arvioidaan tällä hetkellä yhteistyössä Turun yliopiston kanssa.
- Poliiseille, syyttäjiille ja sovittelijoille pitäisi suunnitella ja toteuttaa monipuolista ja jatkuvaa koulutusta lähisuhdeväkivallan ilmiön erityisyydestä yhteistyössä viranomaisten ja muiden asiantuntijatahojen kanssa.
- Näemme tarpeelliseksi lähisuhdeväkivaltarikoksiin erikoistuneen yksikön perustamisen jokaisessa poliisilaitoksessa. Kyseinen yksikkö toimisi tiiviissä yhteistyössä alueen väkivaltatyötä tekevien auttamistahojen kanssa.

Espoossa 28.2.2019

Lyömätön Linja Espoossa ry

Kostas Tassopoulos, toiminnanjohtaja